

TASVIRIY SAN'AT FANINING UMUMIY O'RTA TA'LIMDAGI O'RNI VA UNING O'QUVCHILAR IJODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI**Toshova Gulrux Faxriddinovna***Buxoro viloyati, G'ijduvon tumani**22-umumiy o'rta ta'lim maktabining
tasviriy san'at va chizmachilik fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at fanining umumiy o'rta ta'lim tizimidagi o'rni, uning o'quvchilar estetik didini shakllantirish, ijodiy tafakkurini rivojlantirish hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, tasviriy san'at darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi, o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga ta'siri tahlil qilingan. Amaliy tajribalar asosida fan samaradorligini oshirish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, ijodkorlik, estetik tarbiya, badiiy tafakkur, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, milliy qadriyatlar, pedagogik texnologiyalar, chizmachilik, ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль предмета изобразительного искусства в системе общего среднего образования, его значение в формировании эстетического вкуса учащихся, развитии творческого мышления и воспитании уважения к национальным и общечеловеческим ценностям. Анализируется эффективность использования современных педагогических технологий и интерактивных методов обучения на уроках изобразительного искусства. На основе практического опыта представлены методические рекомендации по повышению качества преподавания предмета.

Ключевые слова: изобразительное искусство, творчество, эстетическое воспитание, художественное мышление, интерактивные методы, педагогические технологии, национальные ценности, компетентностный подход.

Abstract: This article discusses the role of fine arts in general secondary education and its importance in developing students' aesthetic taste, creative thinking, and respect for national and universal values. The effectiveness of modern pedagogical technologies and interactive teaching methods in fine arts lessons is analyzed. Based on practical experience, methodological recommendations for improving educational quality are proposed.

Keywords: fine arts, creativity, aesthetic education, artistic thinking, interactive methods, pedagogical technologies, national values, competency-based education.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida nafaqat bilimli, balki ijodkor, tashabbuskor, mustaqil fikrlaydigan hamda estetik dunyoqarashga ega bo'lgan barkamol avlodni tarbiyalash vazifasi turibdi. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda tasviriy san'at fani alohida o'rin tutadi.

Tasviriy san'at inson qalbini go'zallikka oshno etuvchi, uning ma'naviy olamini boyituvchi va estetik didini shakllantiruvchi muhim vositalardan biridir. Mazkur fan orqali o'quvchilar atrof-muhitdagi go'zallikni anglash, ranglar uyg'unligini his qilish, badiiy obrazlarni yaratish hamda ijodiy yondashuv asosida fikrlash ko'nikmalarini egallaydilar.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamolotiga, milliy qadriyatlarga sodiqligini mustahkamlashga va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishga alohida e'tibor qaratilgan. Bu jarayonda tasviriy san'at fanining imkoniyatlari nihoyatda kengdir.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida tasviriy san'at darslari o'quvchilarda nafaqat rasm chizish malakalarini, balki kuzatuvchanlik, tafakkur, sabr-toqat, estetik madaniyat va ijodiy yondashuv kabi sifatlarni ham rivojlantiradi. Ayniqsa, milliy san'at namunalari bilan tanishtirish yosh avlod qalbida vatanparvarlik va milliy g'urur tuyg'ularini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Shu bois tasviriy san'at fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish, interfaol metodlardan samarali foydalanish va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biridir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar ushbu fan o'quvchilarning estetik va ma'naviy tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi. Mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlarida badiiy ta'limning shaxs kamolotiga ta'siri keng yoritilgan.

R. Hasanov, B. Oripov, A. Tursunov singari olimlarning ilmiy ishlarida tasviriy san'at ta'limining nazariy va metodik asoslari, o'quvchilarning badiiy tafakkurini shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Ularning fikricha, san'at orqali ta'lim berish bolalarning ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir.

Pedagogik texnologiyalar bo'yicha O'. Tolipov, M. Usmonboyeva hamda R. Ishmuhamedovlarning ilmiy qarashlarida interfaol metodlarning o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirishi ta'kidlangan.

So'nggi yillarda kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan ta'lim dasturlarida tasviriy san'at fanini amaliy faoliyat bilan bog'lash, o'quvchilarning badiiy-estetik kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Tahlil qilingan ilmiy manbalar tasviriy san'atni o'qitishda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va amaliy mashg'ulotlardan foydalanish yuqori samaradorlikka erishish imkonini berishini ko'rsatadi.

ASOSIY QISM

Tasviriy san'at fani o'quvchilarning estetik dunyoqarashini shakllantirish, ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda milliy madaniyatimizni chuqur anglashlarida muhim vosita hisoblanadi. Ushbu fan orqali yosh avlod badiiy merosimiz, xalq amaliy san'ati va buyuk rassomlar ijodi bilan yaqindan tanishadi.

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida o'quvchilar rangtasvir, qalamtasvir, kompozitsiya, dekorativ-amaliy san'at va chizmachilik bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega bo'ladilar. Bu

esa ularda kuzatuvchanlik, aniqlik, mehnatsevarlik va sabr-toqat kabi muhim sifatlarni shakllantiradi.

O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda quyidagi metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi:

“Aqliy hujum” metodi

Mazkur metod o'quvchilarning san'atga oid tasavvurlarini aniqlash va yangi mavzuga qiziqish uyg'otishga xizmat qiladi. Masalan, “Milliy naqshlarda qanday ranglar ustunlik qiladi?” kabi savollar orqali o'quvchilar erkin fikr bildiradilar.

“Klaster” metodi

Klaster usuli yordamida san'at turlari, janrlari va yo'nalishlari o'rtasidagi bog'liqlik tizimlashtiriladi. O'quvchilar tasviriy san'atning turli ko'rinishlarini o'zaro taqqoslaydilar va umumiy xulosalar chiqaradilar.

“FSMU” metodi

Ushbu metod o'quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

F – Fikrim: Milliy san'at yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega.

S – Sabab: Chunki u milliy qadriyatlarimizni asrash va davom ettirishga xizmat qiladi.

M – Misol: Ganchkorlik, kulolchilik va miniatyura san'ati namunalarini o'rganish.

U – Umumlashtirish: Demak, tasviriy san'at yosh avlodda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini mustahkamlaydi.

“Charxpalak” metodi

Mazkur metod guruhlarda ishlashni rivojlantiradi. O'quvchilar navbat bilan berilgan rasmlarni tahlil qilib, ularning kompozitsion yechimlari va rang uyg'unligini muhokama qiladilar.

Loyiha metodi

O'quvchilar mustaqil ravishda “Mening mahallam”, “Milliy qadriyatlarim”, “Tabiat va inson” kabi mavzularda ijodiy loyihalar tayyorlaydilar. Bu ularning tadqiqotchilik va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish

Elektron taqdimotlar, virtual muzeylar, multimedia vositalari va interaktiv platformalardan foydalanish darslarning samaradorligini oshiradi. O'quvchilar dunyo san'ati durdonalari bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tasviriy san'at darslari davomida o'quvchilar tahlil qilish, kuzatish, taqqoslash, ijodiy yechim topish va o'z fikrlarini erkin ifodalash kabi hayotiy kompetensiyalarni shakllantiradilar.

AMALIY TAJRIBA NATIJALARI

Pedagogik faoliyatimiz davomida o'quvchilarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash maqsadida o'zbek xalq ertaklari va miniatyura san'ati namunalarini turli amaliy buyumlarda tasvirlash ishlari yo'lga qo'yildi. Xususan, ertak qahramonlari va milliy naqshlar moy qovoqlar hamda yog'och taxtachalarga badiiy usulda ishlanib, ijodiy ko'rgazmalar tashkil etildi.

“Ochil dasturxon”, “Zumrad va Qimmat”, “Ur to‘qmoq”, “Boy ila dehqon” kabi xalq ertaklari asosida yaratilgan kompozitsiyalar o‘quvchilarda milliy madaniyatimizga bo‘lgan qiziqishni yanada oshirdi. Miniatyura san’ati elementlaridan foydalanish esa ularga ranglar uyg‘unligi, kompozitsiya tuzish va mayda detallarga e’tibor bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirdi.

Moy qovoqlar va yog‘och taxtachalarda ishlangan ijodiy ishlar nafaqat tasviriy mahoratni rivojlantirdi, balki o‘quvchilarning sabr-toqati, estetik didi va mustaqil ijod qilish qobiliyatlarini ham mustahkamladi. Bunday amaliy mashg‘ulotlar yosh avlodni milliy merosimizni asrash va davom ettirish ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Shuningdek, mazkur faoliyat orqali o‘quvchilar xalq og‘zaki ijodi, miniatyura san’ati va amaliy bezak san’ati o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni anglab yetmoqdalar. Natijada tasviriy san’at darslari nafaqat bilim beruvchi, balki ma’naviy-ma’rifiy va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lgan ijodiy muhitga aylanmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san’at fani umumiy o‘rta ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, o‘quvchilarning ma’naviy, estetik va ijodiy kamolotida alohida o‘rin egallaydi. Ushbu fan yosh avlodni go‘zallikni his etishga, badiiy tafakkur yuritishga va milliy qadriyatlarni qadrlashga o‘rgatadi.

Tasviriy san’at mashg‘ulotlari o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, kuzatish, tahlil qilish va ijodiy yondashuv kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi. Ayniqsa, amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirilgan darslar o‘quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o‘zlashtirishiga hamda ularni hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanish ta’lim sifatini yanada oshiradi. Bunday yondashuv o‘quvchilarni ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, ularning ijodiy salohiyatini to‘laqonli namoyon etishlariga imkon yaratadi.

Shuningdek, milliy san’at an’analari va xalq amaliy san’ati namunalarini o‘rganish o‘quvchilarda milliy g‘urur, vatanparvarlik va madaniy merosga sadoqat tuyg‘ularini mustahkamlaydi. Bu esa barkamol avlodni tarbiyalashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotlar va amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, tasviriy san’atni o‘qitishda innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, ko‘rgazmali vositalardan samarali foydalanish hamda o‘quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb etish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Demak, tasviriy san’at fanining umumiy o‘rta ta’limdagi o‘rnini yanada mustahkamlash, ilg‘or pedagogik tajribalarni ommalashtirish va o‘qitish metodikasini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish bugungi kun ta’lim tizimining dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Muallifning fikricha, tasviriy san’at ta’limini o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etish, innovatsion metodlardan foydalanish va milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish ijodkor, ma’naviy yetuk va raqobatbardosh shaxslarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Tasviriy san'at fanidan milliy o'quv dasturi. – Toshkent, 2023.
3. Hasanov R. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Tursunov A. Badiiy ta'lim va estetik tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
6. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2020.
7. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2019.
8. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
9. Respublika ta'lim markazi. Tasviriy san'at faniga oid metodik tavsiyalar. – Toshkent, 2024.
10. Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun amaldagi tasviriy san'at darsliklari va o'quv qo'llanmalari. – Toshkent, 2024.
11. Ziyonet ta'lim portali materiallari.
12. UNESCOning madaniyat va badiiy ta'limga oid tavsiyalari. – 2023.